

Много малих и једно велико острво – Француска и Аустралија у Индо-Пацифику

Небојша ВУКОВИЋ¹

Апстракт: Аутор рада описује, анализира и објашњава политике и стратегије Француске и Аустралије у региону Индо-Пацифика, у контексту појачаног кинеско-америчког ривалитета. У првом делу рада дат је преглед француских прекоморских поседа у Индијском и Тихом океану, састав и јачина војних снага и средстава на њима, као и основних позиција Париза када је реч о овом региону. Поред тога, презентован је и француски принцип „стратегијске аутономије“ у Индо-Пацифику, као и географске и логистичке околности које отежавају и ометају његову доследну реализацију. У другом делу рада, пружен је кратак конспект политичких и стратегијских позиција Канбере када су у питању основни безбедносни изазови у Индо-Пацифику, као и геостратегијска улога Аустралије у овом региону, на фону све израженијег сучељавања (и потенцијалног оружаног сукоба) НР Кине и САД-а. Објашњена је позадина аустралијско-америчког савезништва и означена „зона одговорности“ Канбере у Индо-Пацифику. Коначно, у раду је дат и кратак осврт на француско-аустралијске односе, њихове плиме и осеке и потенцијале будућег развоја.

Кључне речи: Индо-Пацифик, Аустралија, Француска, САД, НР Кина, стратегија.

Увод

У документу аустралијске владе из прошле године под називом „Национална одбрана: стратегијски преглед одбране“, категорички се тврдило да је „Индо-Пацифик најважнији геостратегијски регион у свету“ (Australian Government 2023, 27). На први поглед, цитирани став могао би да сугерише како су састављачи овог документа били пристрасни, односно склони прецењивању значаја области у којој њихова земља заузима један

---

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд, научни сарадник, sonevukovic@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9692-9062>.

Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2024. године“ који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2024. године.

од кључних положаја. Ипак, трезвено сагледавање неких основних показатеља (становништво, БДП, војни издаци и сл.) земаља чије обале заплъускују мора Индијског или Пацифичког океана, указује да уопште није реч о претеривању, већ о неспорној чињеници међународне политике. И сваким даном та чињеница постаје све очигледнија. Према обимном и подацима богатом материјалу (информативном извештају – rapport d'information) који је припремио Горњи дом француске скупштине, регион Индо-Пацифика, у најширем смислу (дакле, од обала источне Африке до пацифичке фасаде Новог света), 2040. године чини ће 75% светске популације, 50% светског БДП-а, 75% критичних сировина и три економски најмоћније државе планете – НР Кину, САД и Индију (Senat 2023, 6). Другим речима, тренутно је у питању, и биће то још више у будућности, кључан део света. Наравно, под условом да у међувремену, дакле током наредних петнаестак година, у индопацифичком региону влада мир.

Међутим, трајање мира у овом региону није загарантовано. Још пре четири године, у документу министарства одбране владе у Канбери под називом „Најновије информације стратегије и одбране“, наведено је како је стратегијско надметање САД-а и Кине главни покретач стратегијске динамике у региону и како се оно одвија дуж читавог Индо-Пацифика (Department of Defence 2020, 11). Овај став је потврђен и додатно наглашен у већ цитираном документу аустралијске владе из прошле године, у коме се констатовало, како је „интензивно кинеско-америчко надметање кључна одлика (defining feature) нашег региона (мисли се на Индо-Пацифик, прим. Н.В.) и нашег времена“ (Australian Government 2023, 23).

У овом раду биће анализирано како две државе – Француска и Аустралија – политички и стратегијски делују у овом, геостратегијски посматрано, најважнијем региону света, и како „излазе на крај“ са „кључном одликом нашег времена“, тј. надметањем Кине и САД-а у њему. Главна (хипо)теза рада састоји се из става, да је положај Француске у Индо-Пацифику далеко сложенији него Аустралије, а реализација зацртаних политичких и стратегијских циљева које је дефинисао Париз знатно тежа и захтевнија него када је реч о њиховом остварењу у режији Канбере. Иако је компликованија позиција Француске производ и географских околности, нису само оне утицале на њено неповољно уобличавање по Париз. Тежња да се достигне и очува стратегијска аутономија уз истовремено пројектовање моћи у најудаљеније кутке планете, а без адекватне материјалне базе и подршке, временом постаје за Француску све захтевнија и све мање достижна мисија. С друге стране, геополитички и стратегијски алгоритам Аустралије – земље без посебних глобалних амбиција која је (била) „лојални подизвођач“ прво британских, па потом и америчких империјалних интереса и потреба у индопацифичком региону – далеко је лакше операционализовати и конкретизовати.

Политичке и стратегијске прилике које прате две земље, као и обележја њихових стремљења у Индо-Пацифику, условљавају и њихов узајамни однос. Аустралија је Француској далеко потребнија, него што је Париз нужан Канбери. У овој војно-политичкој (не)једначини, географски чинилац игра, утисак је, пресудну улогу.

Француска у Индо-Пацифику

Познато је да не постоји јединствена и општеприхваћена дефиниција Индо-Пацифика. У кратком прегледу француског министарства одбране, наводи се да „Индопацифик чини, за француску одбрану, једну геополитичку целину (un ensemble géopolitique) која се протеже од Џибутија до Полинезије“ (Ministère des Armées 2019a). Реч је о врло широком поимању/сагледавању индопацифичког региона које је диктирано чињеницом да су француске прекоморске територије и војне базе у другим државама „расуте“ управо на простору који је оивичен обалом источне Африке и Арабијским полуострвом с једне, и многобројним пацифичким архипелазима, с друге стране.

Изузев САД-а нема друге државе на свету која има тако много „разбацаних“ поседа по свету, на свим важнијим океанима, као што је то Француска. Сви ти поседи су баштина колонијалне експанзије Париза из протеклих векова. За почетак, треба да се спомену поседи о којима више неће бити речи у овом раду, а питању су следеће прекоморске територије: Француска Гвајана у Јужној Америци, потом више острва у Малим Антилима између Карипског мора и Атлантског океана (Гваделуп, Мартиник, Сен Бартелеми, Сент Мартин), као и острва Сен Пјер и Микелон у северном Атлантику близу Њуфаундленда. Када је реч о прекоморским територијама које су релевантне за тему и садржај овог рада, треба навести „групу“ острва или малих архипелага око Мадагаскара – острво Мајот између северног дела обале Мозамбика и северозападног дела Мадагаскара, потом тзв. Расејана острва (Îles Éparses) око Мадагаскара (мала, углавном ненасељена/привремено насељена острва – Басас де Индија, Европа, Глориозо, Хуан де Нова, Тромелин), потом врло важно острво Реинион, затим територије без сталног становништва, односно тзв. француске јужне и антарктичке земље (Terres australes et antarctiques françaises) које чини неколико малих острва (Свети Павле, Амстердам, Крозе, Кергелен) и француски „одсек“ на самом Антарктику (Аделина земља). Овим поседима треба додати француске територије на Пацифику, пре свега изузетно важну Нову Каледонију (архипелаг са једним главним или највећим острвом), потом Валис и Футуна (двадесетак острваца од којих су два главна, између Самое и Фиџија), Француску Полинезију са преко сто острва и атола, и коначно, усамљено острво Клипертон, које је око 1.100 километара удаљено

од Мексика. Поред ових француских поседа у различитом правном и административном статусу, Париз поседује и две базе на рубовима Индо-Пацифика – једну у Џибутију и другу у Уједињеним Арапским Емиратима (УАЕ). На француским поседима у Индо-Пацифику живи око 1,6 милиона француских грађана, и још барем 200 хиљада у другим државама овог региона. Ови поседи обезбеђују Француској и око 9 милиона км² ексклузивне економске зоне (Ministère des Armées 2019b, 2).

Мапа бр. 1: Француски поседи у Индијском океану

Извор: ауторска израда

Као што може да се уочи пажљивијим посматрањем пратећих карти у тексту, у питању су територијално углавном ситнији и врло разбацани поседи чија контрола и вршење власти над њима захтевају знатне ресурсе. Есејиста и новинар Жан Клод Гијебоу (Jean-Claude Guillebaud), још је 1976. године присуство Француске у прекоморским поседима, као и у бившим колонијама у Африци, квалификовао као „конфете империје“ (les confettis de l'Empire) (Tenenbaum, Paglia, and Ruffie 2020, 11). За заштиту ових „конфета“ и потврду властитог суверенитета над њима, Француска ангажује скромне снаге и средства.

Тако, према подацима од пре неколико година, који нису могли битније да се промене у међувремену, око 7.000 припадника француских ОС присутно је у Индо-Пацифику – нешто преко 4.000 у Индијском океану и нешто мање од 3.000 на Пацифику. На северу Индијског океана, елементи француских ОС присутни су у две базе – Џибутију и Уједињеним Арапским Емиратима са следећим средствима – у бази у Џибутију четири борбена авиона Мираж 2000, док је у УАЕ стационарано шест борбених авиона Рафал. Поред тога, у бази у Џибутију смештено је и осам хеликоптера и један тактички транспортни авион (подаци из 2019. године). На острвима Реинион и Мајот укотвљене су две фрегате са по пратећим хеликоптером, један брод за прекоморску подршку и два извиђачка брода, док ваздухопловство чине два тактичка транспортна авиона. На Тихом океану, француске ОС располажу са две извиђачке фрегате, свака са по пратећим хеликоптером, три извиђачка брода, два вишенаменска брода (2 *bâtiments multi-missions*), пет поморских извиђачких авиона, четири тактичка транспортна авиона и пет хеликоптера (Ministère des Armées 2019a, 6).

У војно-политичком погледу, Француска је у Индо-Пацифику поставила пред своје оружане снаге (ОС) следеће задатке: а) да осигурају и одбране интегритет и суверенитет и заштите своје држављане, територије и ексклузивну економску зону; б) да допринесу безбедности околних подручја око властитих прекоморских региона, департмана и територија; в) да очувају, заједно са својим партнерима, слободан и отворен приступ општим/заједничким просторима и обезбеде поморске комуникације; г) да учествују у одржавању стратегијске стабилности посредством глобалне акције засноване на мултилатералности (Ministère des Armées 2019a).

Ако се упореде постављени задаци и тренутно расположива средства, може да се уочи извештан раскорак, односно очигледна асиметричност између утврђених безбедносних приоритета/императива и материјалних /људских капацитета Француске у Индо-Пацифику. Ова асиметричност посебно би дошла до изражаја уколико би се кинеско-амерички ривалитет трансформисао у (ограничени) оружани сукоб, који би лако могао од Париза да начини зарађену страну, с обзиром на француско чланство у НАТО-у и савезничке обавезе према САД-у. У ситуацији повишених напетости, учесталих инцидената, сукоба ниског, па доцније и средњег или високог интензитета, француски поседи у Индо-Пацифику могли би се војно ојачати на три начина – с ослонцем и уз помоћ савезника, пре свега САД-а, пројектовањем властите војне моћи из саме Француске и комбинацијом ова два начина.

Званични материјали Париза, посебно новијег датума, не остављају превише недоумица око тога кога Француска перципира као главни изазов/претњу њеним интересима у Индо-Пацифику. Иако у тим

материјалима никада нема директне и недвосмислене формулације у том погледу, „пажљивије читање“ ипак сугерише односно омогућава да се поуздано „упре кажипрстом“ у правцу Пекинга. У документу француског министарства европских и спољних послова, на његовом почетку се наводи да раст моћи Кине и њени територијални захтеви који се сваки пут испољавају све упорније (уз још неке друге изазове), „модификују регионалне равнотеже и чине стратегијску једначину комплекснијом“ (МЕАЕ 2022, 9). На следећој страни истог документа региструју се повишене тензије у Јужном кинеском и Источном кинеском мору, и указује се на то да се Француска залаже за слободно коришћење мора и океана, и противи сваком покушају свршеног чина (*tentative de fait accompli*), унилатералним модификацијама постојећих решења и оспоравању међународног права употребом силе. Сви ови поступци, у западној науци, публицистици и новинарству приписују се једино и само НР Кини (када је у питању област Индо-Пацифика). У документу француског министарства одбране из 2019. године, међу безбедносним изазовима наводе се и радови великог обима на исушивању у Јужном кинеском мору и милитаризација архипелага у њему која, како се каже, „модификује *status quo* и подиже тензије“ (Ministère des Armées 2019b, 4). И овде је јасно да је реч о акцијама и политици НР Кине. Подозрење Париза према Пекингу само је нарасло од почетка рата у Украјини 2022. године и прећутне, или дискретне, подршке Кине Руској Федерацији.

Међутим, с друге стране, Француска не жели да буде у вазалном односу према САД-у, како је то саркастично квалификовао Збигњев Бжежински (Zbigniew Brzezinski) у другој половини 1990-их година у својој познатој књизи „Велика шаховска табла“, већ аутономан актер. О тој тежњи (колико је она аутентична и остварива, друго је питање), најбоље сведочи француски „Преглед националне стратегије“ (*Revue nationale stratégique*) из 2022. године, у коме се Француска дефинише као сила равнотеже (*puissance d'équilibres*) која „одбија да се затвори у блоковску логику“ (*refuse de s'enfermer dans une logique de blocs*) (SGDSN 2022, 15). Овај став би требало да наговештава да Париз, без обзира на чланство у НАТО-у, не жели да *a priori* бира стране у кинеско-америчком ривалитету, што је ипак у супротности са темељним француским перцепцијама светске политике у којима су, пре свега Русија, али и Кина, кључни покретачи ревизије постојећег међународног поретка (тзв. ревизионистичке силе). Одбрана националних интереса, према ауторима овог документа, почива на три стуба, од којих је први – ојачавање француске стратегијске аутономије (преостала два су – конкретизација европске суверености и консолидација савезништава, као и очување стабилног међународног поретка). Према њима, стратегијска аутономија је *conditio sine qua non* заштите француских фундаменталних интереса (SGDSN 2022, 20). Када је

реч о партнерству са САД-ом, у овом документу се каже да ће оно за Француску остати битно, али и да треба да буде и амбициозно, луцидно и прагматично. На следећој страни наводило се, да „улога Француске као силе равнотеже у Индо-Пацифику треба да буде реафирмисана. Ради тога, Француска настоји да развије партнерства са земљама индопацифичке зоне, посебно са Индијом, Аустралијом, Јапаном, као и Индонезијом и Сингапуром“ (SGDSN 2022, 44).

Ови ставови упућују на закључак да Француска у Индо-Пацифику, и поред формалног војног савеза са САД-ом у оквиру НАТО-а, покушава да се позиционира као некаква „трећа сила“ односно да артикулише некакав „трећи пут“ мимо америчко-кинеског надметања. Међутим, у условима евентуалне кризе у односима два гиганта, повишених тензија, инцидената, могућих покушаја поморске блокаде или ускраћивања саобраћања, или чак и оружаног сукоба мањих или већих размера САД и Кине, велико је питање да ли би прокламована позиција Париза могла уопште да опстане или би Француска ипак морала недвосмислено да се приклони и следи САД. Како се констатује у једној студији, „приступ Француске уравнотежавању у Индо-Пацифику је тешко одржати *vis-a-vis* њених историјских савезника због значајног погоршања безбедносног окружења задњих година (Bachelier and Rajon 2023, 41). У документу француског Сената се истиче да „француска позиција делује двосмислено“, а да „наша амбиција да будемо сила равнотеже није у складу са нашом реалном тежином, услед чега се на крају поставља питање кредибилитета француске стратегије“ (Senat 2023, 9). Услед перцепције владајућих кругова у САД-у, у многим европским али и неким азијским земљама, Кине као „нарастајуће претње“, долази до постепене диференцијације међу државама Индо-Пацифика на оне које се ослањају на Вашингтон, и оне које су упућене на Пекинг. Француски аутори примећују да се, посебно у контексту рата у Украјини, европски партнери Париза уздржавају/ дистанцирају од приступа Француске у Индо-Пацифику који фаворизује стратегијску аутономију науштрб односа са Вашингтоном. У исто време, велики партнери НАТО-а на азијском Пацифику (Аустралија, Јужна Кореја, Јапан и Нови Зеланд), додатно су се приближили Алијанси како би проширили/ојачали лепезу одвраћања наспрам Кине (Bachelier and Rajon 2023, 42).

У случају оружаног сукоба САД-а и Кине, и угрожавања француских поседа (под претпоставком да САД позову чланице НАТО-а у помоћ и да се Француска одазове), Париз нема довољне капацитете да их самостално квалитетно заштити. Један од битнијих чинилаца који отежавају геостратегијску позицију Француске у Индо-Пацифику јесте тзв. тиранија раздаљина (*tyrannie des distances*), односно велико растојање између матичне француске територије у Европи и њених прекоморских поседа, што значи да би хипотетички стратегијски маневар француских ОС, који

би се односио на угрожена острва или архипелаге, био отежан јер би изискивао знатно време и велико напрезање позадинских служби. Редовно снабдевање и потхрањивање француских снага и средстава у Индо-Пацифику, захтевали би сарадњу бројних држава у смислу уступања свог ваздушнoг простора, аеродрома, лука и других инсталација елементима француских ОС.

О којим је раздаљинама реч, говоре следећи подаци: растојање између Париза и Нумеае (главног града Нове Каледоније) износи 16.732 км или преко 21 час лета; растојање између Париза и Папетеа (главног града Француске Полинезије на познатом острву Тахити) износи 15.702 км или 18 часова лета; растојање између Париза и Порт-о-Франсе на острву Кергелен, на крајњем југу Индијског океана, износи 12.639 км или преко 16 часова лета (Senat 2023, 31). Растојања између француских поседа у Индијском и Тихом океану такође су огромна. Између Реиниона и Француске Полинезије растојање износи скоро 15.000 км. Пловидба од Тулона до Сингапура траје скоро три недеље (Bachelier, Rajon 2023). При брзини од 12 чворова на сат, растојање од Тулона до Јужног кинеског мора брод може да превали за 26 дана (Senat 2023, 30).

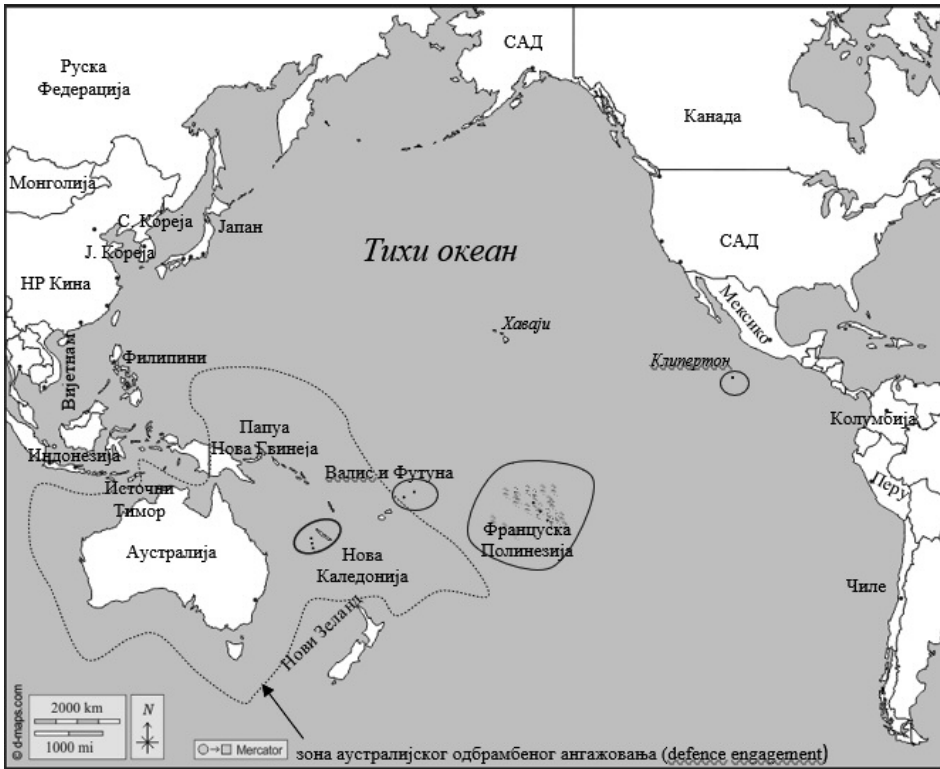
С обзиром на постојеће врло скромне војне капацитете Париза у Индо-Пацифику и на чињеницу да би сваки француски поморски конвој, посебно ка пацифичким поседима, у евентуалном америчко-кинеском оружаном сукобу могао да стигне прекасно на своје одредиште (кад би се сукоб већ окончао било у корист једне или друге стране), јасно је да у „крајњим“ околностима, само снаге и средства ОС САД-а могу да буду гарант безбедности/неповредивости тих поседа. Ипак, Париз није вољан да се политички и стратегијски потчини Вашингтону. С друге стране, статус „велике силе“ (поседовање нуклеарног оружја и место сталног члана у СБ УН) обавезује да се сваки квадратни километар властите територије брани (самостално или у коалицији), ма колико био удаљен од матичне територије. Тако се Француска суочава са својеврсном квадратуром круга – усклађивањем у једну кохерентну политику међусобно противречних чинилаца. Ти противречни чиниоци су следећи: а) званично прокламована жеља за стратегијском аутономијом и самосталношћу од САД, б) могуће сучељавање са Кином у којем ће Париз неминовно морати да се потчини Вашингтону зарад одбране својих поседа, што фактички поништава први чинилац, в) скромни властити војни капацитети у Индо-Пацифику који такође проблематизују принцип политичке/војне аутономије, и г) велика удаљеност од својих поседа која отежава или обесмишљава сваки стратегијски маневар.

Аустралија у Индо-Пацифику

За разлику од Француске, Аустралија није стални члан СБ УН, не поседује нуклеарно наоружање и нема амбиција да буде глобална сила. Управо супротно. Аустралија је током своје (кратке) историје увек била у улози „подизвођача“ стратегијских планова других – „великих“ актера светске политике. Према једном од бољих познавалаца аустралијске историје и политике Клинтону Фернандезу (Clinton Fernandes), „аустралијски стратегијски рефлекс, од самих почетака, била је подршка империјалном уплитању (мисли се на британско деловање, прим. Н.В.) у послове региона“ (Fernandes 2018, 9). Исти аутор, нешто касније, наводи да су аустралијски насељеници своје ширење по континенту сматрали за део британске империјалне експанзије. Такође, он констатује како је у 19. веку у Аустралији постојала јака подршка становништва ширењу империје, и томе што је она вишекратно прибегавала употреби војне силе (repeated use of military force). У оба светска рата, Аустралија је значајно у људским и материјалним ресурсима помогла војне напоре Велике Британије. После 1945. године, тада већ као потпуно самостална држава, Аустралија је за главног стратегијског савезника/покровитеља уместо опадајуће британске империје изабрала САД, са којима је 1951. године, потписан војни пакт АНЗУС (ANZUS – Australia, New Zealand, United States). Од тада, Аустралија је партиципирала у скоро свим значајнијим америчким војним ангажовањима – Корејском рату, Вијетнамском рату, рату у Персијском заливу 1991. године, нападу на Авганистан и његовој окупацији 2001. године, инвазији на Ирак 2003. године и његовој окупацији. У јеку тзв. рата против тероризма, првих година овог века, аналитичари аустралијске спољне политике приметили су да се у појединим деловима света, конкретно у југоисточној Азији, рађа и јача представа Аустралије као америчког „непоколебљивог заменика шерифа“ (unwavering deputy sheriff) који је спреман да подупре глобалне позиције САД-а и опонаша их у регионалном контексту Азије-Пацифика (Tow 2004, 272). У међувремену, није дошло до било каквог значајнијег заокрета у аустралијској спољној политици. Аустралија је и даље (била) амерички „заменик шерифа“.

Мапа бр. 2: Француски поседи на Тихом океану и аустралијска зона одбрамбеног ангажовања

Извор: ауторска израда.

У првој четвртини овог века, Аустралија, као уосталом и читав свет, суочава се са економским, технолошким, па и војним успоном НР Кине, који је по многим својим обележјима без преседана у новијој светској историји. Док је тај успон био више привредног карактера, аустралијска перцепција НР Кине била је преовлађујуће благонаклона, јер је економија Аустралије профитирала од комерцијалних веза са кинеским партнерима, који су у једном периоду апсорбовали скоро 40% аустралијског извоза (Вуковић 2022, 26). Ипак, током последњих десетак година, у аустралијском политичком, пословном па и војном естаблишменту све више преовлађују опрез и извесна забринутост. Са развојем војне технологије и производњом све убојитијег и прецизнијег оружја, у конкретном случају ракета дугог домета, као и стратегијске авијације, Кина је све више у позицији да у случају оружаног конфликта са САД-ом и њиховим савезницима нанесе ударе и по аустралијској територији. У аустралијским званичним

документима се добро запазило како је после Другог светског рата Аустралија била заштићена својом географијом и ограниченом способношћу других нација у региону да пројектују своју моћ. Током Хладног рата гајена је представа о Аустралији као „тврђави“ (Coutou-Begarie 1990, 309–310). Међутим, у савременом добу, Аустралија не може више да се ослања на географију или на (продужено) време за упозорење, будући да више земаља може да „пројектује борбену моћ дуж већег опсега у свих пет домена – поморском, копненом, ваздушном, космичком и сајбер домену“ (Australian Government 2023, 24).

У аустралијским званичним документима из области спољне и војне политике, увек су се бирали изрази и формулације када је требало да се опишу главни безбедносни изазови или изазивачи. Са протоком времена та уздржаност је све мања, а Кина се спомиње све чешће и директније (Вуковић 2022). У овде већ цитираном документу аустралијског министарства одбране под називом „Најновије информације стратегије и одбране“ из 2020. године, наведено је да су изгледи за војни сукоб високог интензитета (дакле, за рат) у Индо-Пацифику, укључујући и такав конфликт између Кине и САД, мање удаљени (less remote) него што су то били раније (мисли се конкретно на 2016. годину, када је издата аустралијска Бела књига одбране) (Department of Defence 2020, 14). Прошле године, у такође цитираном „Стратегијском прегледу одбране“, званична Канбера тврди да су сада, за разлику од периода Хладног рата и доцнијег раздобља униполарне доминације САД-а, и тзв. глобалног рата против тероризма када се Аустралија није суочавала са директним војним или егзистенцијалним претњама, аустралијске стратегијске околности и ризици „радикално другачији“ (Australian Government 2023, 23). У овом документу се региструје кинеско војно јачање које је, како се каже, највеће и најамбициозније које је једна држава предузела од краја Другог светског рата. Кинеско истицање суверенитета над Јужним кинеским морем угрожава глобални поредак заснован на правилима у Индо-Пацифику, на начин да то „неповољно утиче на аустралијске националне интересе. Кина је такође укључена у стратегијско надметање у блиском суседству Аустралије“ (Australian Government 2023, 23).

С обзиром на то да Аустралија, и поред савремено наоружаних и добро обучених ОС, не може самостално, нити у савезу са неком регионалном силом, да парира Кини и њеним потенцијалним (војним) акцијама и потезима, није изненађујућа њена заинтересованост да Сједињене Државе што више и активније буду војно присутне у Индо-Пацифику. Стога се у аустралијским званичним материјалима који се тичу спољне и одбрамбене политике нескривено истиче значај САД-а као гаранта безбедности Аустралије. У „Стратегијском прегледу одбране“ наводило се како ће савезништво са САД „остати централно за аустралијску безбедност и

стратегију. Сједињене Државе постаће још важније у наредним деценијама“ (Australian Government 2023, 18). У ранијем званичном документу, под називом „Најновије информације стратегије и одбране“, наводило се да је Аустралија непоколебљив и активан савезник Сједињених Држава које и даље гарантују безбедност и стабилност Индо-Пацифика (Department of Defence 2020, 22). Дакле, за разлику од Француске, која тежи аутономији и статусу независног пола моћи у међународним односима, Аустралија је прихватила субординацију наспрам Сједињених Држава, видећи у тој политичко-стратегијској потчињености истовремено и јемство властите неповредивости и суверенитета.

За разлику од Француске која је преко својих прекоморских посета и индопацифичка земља, али се не налази у Индо-Пацифику, Аустралија се налази у овом региону, и уместо хрпе углавном малих и разбацаних острва њену територијалну основу/базу чини велико острво континенталних размера, површине скоро 7,7 милиона км². Са толиком територијом и популацијом од преко 25 милиона становника, развијеном економијом и респектабилним оружаним снагама, Аустралија представља регионалног хегемона у свом окружењу којег сачињавају углавном мале острвске земље. Препуштајући Сједињеним Државама главни стратегијски задатак у Индо-Пацифику – обуздавање НР Кине, Аустралија обезбеђује своје интересе и истовремено доприноси америчким војно-политичким приоритетима кроз контролу и надзор властите „зоне одговорности“ или тзв. блиског суседства (near neighbourhood), односно „непосредног региона“ (immediate region). Овај непосредни регион се простира од североисточног дела Индијског океана, преко поморске и копнене Југоисточне Азије ка Папуа Новој Гвинеји и југозападном Пацифику. У документу аустралијског министарства одбране наводило се да „непосредни регион“ представља аустралијску област од најдиректнијег стратегијског интереса и да „унутар њега, Аустралија мора бити способна да гради и испољава утицај у сврху подршке заједничким регионалним безбедносним интересима“ (Department of Defence 2020, 21). Другим речима, Аустралија треба да контролише политике и оријентације малих острвских држава у свом суседству. Јасно је да те државе, саме по себи, немају никакве капацитете да угрозе аустралијске интересе, међутим, политичко-економско приклањање неких од њих НР Кини или чак њихово допуштење да кинеске ОС базирају на њима елементе својих ваздушних или поморских ефектива, за Канберу, у контексту америчко-кинеског ривалитета, не би било прихватљиво, као што уосталом нису били толерисани ни покушаји СССР-а током Хладног рата да се знатније и трајније његова „рибарска“ флота „усидри“ на том подручју (Coutou-Begarie 1990, 330–331). Како се наводило у једној студији, „што ближе Аустралији кинеска армија постави своје истурене оперативне базе

(forward operating bases), већи број ударних система кинеске армије може да досегне аустралијске популационе центре, критичну инфраструктуру и војне ефективе. Истурена оперативна база у архипелагу наспрам нашег севера или у југозападном Пацифику, омогућила би кинеској армији да нишани на Сиднеј, Канберу или Мелбурн. То би Аустралију изложило принуди, онемогућавању трговине, и изолацији од САД, чак и пре него што би се размотриле размере цивилних жртава“ (prospect of civilian casualties) (Hellyer and Nicholls 2022, 11).

Како би се блиско суседство држало под контролом, Аустралија је развила густу мрежу сарадње и заједничких активности са практично свим острвским нацијама у близини својих граница. Најчешће, реч је о присуству људства њених ОС на тим острвима, потом изградњи инфраструктуре, извођењу војних вежби, специјалистичкој обуци, пловидби патролних бродова у њиховим територијалним водама, као и ваздушном осматрању. Највише ових елемената присутно је у сарадњи Аустралије са Папуа Новом Гвинејом, Соломонским острвима, Вануатуом и Фиџијем. Много не заостају ни Тонга, Самоа и Источни Тимор (Department of Defence 2020, 23).

На крају овог одељка, вреди споменути и француско-аустралијске односе у контексту повишених напетости и могућих сукоба у Индо-Пацифику. До 2021. године, ти односи су се одликовали стабилношћу и узајамним поверењем које је подупирано и кроз војно-техничку сарадњу две државе. Међутим, услед склапања пакта АУКУС (Australia, United Kingdom, United States – AUKUS) којим су се Аустралија, Велика Британија и САД посебно „увезале“ кроз разнолике безбедносне и војно-техничке аранжмане, и одустајања Аустралије од куповине 12 француских подморница у вредности од више десетина милијарди долара, односи између Париза и Канбере су се нагло погоршали. Ипак, француски гнев није дуго потрајао. Поред помирљиве реторике из Канбере, нормализацији односа допринела је и финансијска компензација Паризу за неоправдано отказивање уговора о подморницама у вредности од 555 милиона америчких долара. Додуше, у стратегији француског министарства спољних и европских послова из 2022. године видљиви су трагови разочарања и озлојеђености због аустралијског потеза, али и поред тога је наведено да ће Француска наставити своју билатералну сарадњу са Аустралијом „од случаја до случаја, у складу са својим властитим и интересима партнера у региону“ (МЕАЕ 2022, 42). Осим ових видљивих или „површинских“ фактора нормализације, утисак је да су деловали и они „дубински“ који се тичу географије и политике. Из аспекта (гео)стратегије, француска позиција у Индо-Пацифику је далеко лабилнија и рањивија од аустралијске. Француска је у овом региону присутна/ „дежурна“, док је Аустралија утврђена или „укотвљена“. У случају америчко-кинеског

оружаног конфликта у Индо-Пацифику, Аустралији ће бити знатно лакше да одговори на изазове и потребе обезбеђивања властите територије него Француској. Територија Аустралије је „сабрана“ или прикупљена, и њу би у случају оружаног сукоба браниле њене целокупне ОС (близу 60 хиљада припадника, уз скоро 30 хиљада резервиста, преко 130 летелица различите намене, од којих ударну снагу чини 56 најсавременијих борбених авиона F-35A, 11 већих површинских пловила и 6 подморница [IISS 2023, 230–231]), са свим властитим војним и цивилним ресурсима и позадинским обезбеђењем (лукама, аеродромима, сувоземном инфраструктуром, инсталацијама, изворима снабдевања и др.). Насупрот томе, француски поседи су разбацани и удаљени, како од матичне територије тако и међусобно, и њих обезбеђују врло скромне снаге и средства. Француска у случају кризе или конфликта у Индо-Пацифику може у једном тренутку да дође до врло неугодне дилеме – покушати осигурати поседе у случају „великог сукоба“ и потчинити се Вашингтону како би се то осигуравање реализовало или инсистирати на „трећем путу“ и ризиковати могућу компромитацију суверенитета и интегритета прекоморских територија. Сагледавањем свих наведених чињеница из ракурса стратегије, оператике и логистике, може се закључити да у случају (великог) оружаног конфликта Аустралија Француској може бити виталан партнер, док то не важи обратно. Уском сарадњом и субординацијом наспрам САД-а, Аустралија може да организује одбрану властите територије и интереса без потребе да у тај напор нужно укључи и Француску. Дакле, у Индо-Пацифику Аустралија је далеко више потребна Француској него што је Француска потребна Аустралији. Вероватно да се и у тој чињеници, уз све друге једнако битне или чак и важније, делимично налази разлог аустралијског предомишљања и отказивања наруџбине Француској.

Закључак

Примери стратегијског деловања Француске и Аустралије у Индо-Пацифику пружају читаоцу две сасвим различите матрице геополитичког понашања. Француска, иако део западног политичког, економског, војног и идеолошког блока, стреми стратегијској аутономији, као и статусу самосталне силе у међународним односима, чему, барем на нивоу перцепције и утиска, доприносе и њени прекоморски поседи, разбацани широм планете. Међутим, то глобално прекоморско присуство на три главна океана – Атлантском, Индијском и Тихом – носи и одређене обавезе које у стратегијском, оперативном и логистичком смислу све више постају тешко бремене за Париз. Тако се Француска све више затвара у својеврстан „бермудски“ троугао чије тачке чине: а) амбиције глобалног карактера са нагласком на аутономији у властитом деловању; б) „разбацани“ поседи

широм планете чија заштита изискује значајне снаге и средства; в) све мање довољни ресурси (финансијски, материјални, људски).

Аустралија пружа сасвим други образац геополитичког деловања. Реч је о земљи која је у пуном смислу речи „индопацифичка“, која је, једноставно речено а географски посматрано, „своја на своме“. Њене спољнополитичке амбиције су субимперијалне, и она се добровољно потчињава глобалном вођству САД-а, добијајући заузврат од Вашингтона заштиту својих виталних интереса и право да буде регионални хегемон у непосредном окружењу. Њена пројекција моћи, у поређењу са француском, је скромна, али зато лакше остварива. Аустралија може све своје политичке и стратегијске циљеве у области Океаније да реализује директно, са властите територије – базе, у кратком року и без крајњих напрезања. Ресурси којима располаже за сада су довољни за мисије таквог карактера. У случају оружаног конфликта НР Кине и САД-а, Аустралија неће имати никаквих дилема око заузимања стране, нити ће морати да компромитује властиту спољнополитичку позицију, што за Француску није извесно.

Библиографија

- Australian Government. 2023. *National Defence. Defence Strategic Review*. <https://www.defence.gov.au/about/reviews-inquiries/defence-strategic-review>.
- Bachelier, Jérémy and Céline Pajon. 2023. “La France dans l’Indo-Pacifique. Pour une posture stratégique pragmatique”. *Focus Stratégique*, no. 117. Paris: IFRI.
- Coutau-Begarie, Herve. 1990. *Geoestrategia del Pacifico*. Madrid: Servicio de Publicaciones del EME.
- Department of Defence. 2020. *Defence Strategic Update*. July 1. https://www.defence.gov.au/sites/default/files/2020-11/2020_Defence_Strategic_Update.pdf.
- Fernandes, Clinton. 2018. *Island off the coast of Asia: instruments of statecraft in Australian foreign policy*. Lanham: Lexington Books.
- Hellyer, Marcus and Nicholls, Andrew. 2022. ‘Impactful projection’: Long-range strike options for Australia. Canberra: The Australian Strategic Policy Institute.
- [IISS] International Institute for Strategic Studies. 2023. *The Military Balance*. Abingdon: Routledge.
- Ministère des Armées. 2019a. *La stratégie de défense française en Indopacifique*. <https://www.archives.defense.gouv.fr/content/download/559433/9681745/file/La%20Strat%C3%A9gie%20de%20d%C3%A9fense%20fran%C3%A7aise%20en%20Indopacifique%20-%20R%C3%A9sum%C3%A9%20-%202019.pdf>.
- Ministère des Armées. 2019b. *La France et la securite en Indopacifique*. https://fr.franceintheus.org/IMG/pdf/La_France_et_la_s%C3%A9curit%C3%A9_en_Indopacifique_-_2019.pdf.

- [MEAE] Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. 2022. *La stratégie de la France dans l'Indopacifique*. https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/fr_a4_indopacifique_022022_dcp_v1-10-web_cle017d22.pdf.
- [SGDSN] Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. 2022. *Revue nationale stratégique*. <https://www.vie-publique.fr/files/rapport/pdf/287163.pdf>.
- Tenenbaum, Elie, Morgan Paglia, and Nathalie Ruffié. 2020. "Confettis d'empire ou points d'appui ? L'avenir de la stratégie française de présence et de souveraineté". *Focus Stratégique*, no. 94. Paris: IFRI.
- Tow, William. 2004. "Deputy sheriff or independent ally? Evolving Australian-American ties in an ambiguous world order". *The Pacific Review* 17 (2): 271–290.
- Senat. 2023. *La stratégie française pour l'Indopacifique: des ambitions à la réalité*. Rapport d'information n° 285 (2022–2023), le 25 janvier. <https://www.senat.fr/rap/r22-285/r22-2851.pdf>.

Nebojša VUKOVIĆ

MANY SMALL AND ONE GREAT ISLAND
– FRANCE AND AUSTRALIA IN THE INDO-PACIFIC

Abstract: The work's author describes, analyses, and explains the Indo-Pacific region policies and strategies of France and Australia in the context of the intensified Sino-American rivalry. The first part of the work provides an overview of the French overseas possessions in the Indian and Pacific Oceans, the composition and strength of military forces and their assets, as well as the basic positions of Paris when it comes to this region. Additionally, the French principle of "strategic autonomy" in the Indo-Pacific was presented, as well as the geographical and logistical circumstances that complicate and impede its consistent implementation. In the second part of the work, a short synopsis is provided on Canberra's political and strategic positions when it comes to the basic security challenges in the Indo-Pacific, as well as Australia's geostrategic role in this region, against the backdrop of an increasingly pronounced confrontation (and potential armed conflict) between the People's Republic of China and the USA. The background of the Australian-American alliance is explained, and Canberra's Indo-Pacific "zone of responsibility" is marked. Finally, the paper provides a brief overview of French-Australian relations, their ebbs and flows, and the potential for future development.

Keywords: Indo-Pacific, Australia, France, USA, China, strategy.